

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Анастасія Єрмуканова**, 1997 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2022 році Київський національний університет культури і мистецтв за спеціальністю «Сценічне мистецтво», працює асистентом кафедри режисури та акторської майстерності в Київському національному університеті культури і мистецтв Міністерства освіти і науки України, м. Київ, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Дизайн».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Київського національного університету культури і мистецтв Міністерства освіти і науки України, м. Київ від «21» квітня 2026 року № 41-о, у складі:

Голови разової спеціалізованої
вченої ради:

Анастасія Варивончик, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри дизайну і технологій Київського національного університету культури і мистецтв.

Рецензентів:

Тетяна Божко, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри графічного дизайну Київського національного університету культури і мистецтв;

Катерина Юдова-Романова, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри режисури та акторської майстерності Київського національного університету культури і мистецтв.

Офіційних опонентів:

Рада Михайлова, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри графічного дизайну Київського національного університету технологій та дизайну;

Алла Гоцалюк, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Київського національного університету будівництва та архітектури,

на засіданні «05» червня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 «Культура і мистецтво» **Анастасії**

Єрмукановій на підставі публічного захисту дисертації «Нонконформізм у дизайні сценічного простору українського театру» за спеціальністю 022 «Дизайн».

Дисертацію виконано у Київському національному університеті культури і мистецтв Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: **Олександра Пенчук**, кандидат технічних наук, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв, доцент кафедри дизайну і технологій.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою із дотриманням вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами). У дисертації *уперше*:

- комплексно досліджено прояви феномену нонконформізму в дизайні сценічного простору українського театру;
- з'ясовано специфіку прояву тенденцій нонконформізму в творчості театральних художників Є. Лисика та Д. Лідера;
- виявлено особливості нонконформізму як методу художнього мислення в контексті специфіки оформлення сценічного простору постановок українських театрів;
- окреслено основні тенденції українського нонконформістського дизайну сценічного простору та виявлено особливості сценографічної рецепції художнього неоавангарду в творчості М. Ковальчука, О. Семенюка та М. Івницького;
- з'ясовано вплив діяльності українських театральних художників-нонконформістів на розвиток сучасного сценічного дизайну.

уточнено:

- характерні особливості нонконформізму в українському мистецтві;
- поняття «нонконформізм», «сценічний простір», «сценографія», «дизайн сценічного простору».

поглиблено:

- теоретичні підходи до дослідження дизайну сценічного простору в сучасному мистецтвознавстві.

набуло подальшого розвитку:

- дослідження нонконформістського дискурсу в контексті дизайну сценічного простору українського театру.
- осмислення основних теоретичних концепцій нонконформізму.

Здобувач має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті у

наукових фахових періодичних виданнях України, 5 публікацій у збірниках тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях:

1. Єрмуканова А. А. Естетика нонконформізму в дизайні сценічного простору Данила Лідера (1965–1975 рр.). *Культура і сучасність* : альманах. 2023. № 1. С. 76–81. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-0285.1.2023.286785>

2. Єрмуканова А. А. Концептуальні пошуки Євгена Лисика у контексті становлення нонконформізму в дизайні сценічного простору. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2024. Вип. 49. С. 508–513. DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.905>

3. Єрмуканова А. А. Рецепція нонконформізму у сценічному дизайні України першої чверті ХХІ ст. *Теорія і практика дизайну*. 2025. Вип. 4(38). Т. 1. С. 188–195. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2025.38.1.20>

4. Єрмуканова А. А. Специфіка творчості художників-нонконформістів в сценічному мистецтві України другої половини ХХ століття. *Молодіжна наука КНУКіМ – 2022* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 24–25 листоп. 2022 р. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2022. С. 58–59.

5. Єрмуканова А. А. Сценографія Михайла Івницького в парадигмі нонконформізму. *Innovative development of science, technology and education* : Proceedings of the 3rd International scientific and practical conference, Vancouver, Canada, 2023, Dec. 14–16. Vancouver : Perfect Publishing, 2023. P. 749–752.

6. Єрмуканова А. А. Феномен нонконформізму в дизайні сценічного мистецтва України (60–90-ті рр. ХХ століття). *Scientific progress: innovations, achievements and prospects* : Proceedings of the 9th International scientific and practical conference, Munich, Germany, 2023, May 29–31. Munich : MDPC Publishing, 2023. P. 337–340.

7. Єрмуканова А. А. Нонконформізм як актуальний художній принцип дієвої сценографії. *Актуальні проблеми сучасного дизайну* : матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 04 квіт. 2025 р. Київ : КНУТіД, 2025. С. 49–52.

8. Єрмуканова А. А. Сценографічний постнонконформізм як метафорична мова для вираження ідей безпредметності в творчості сучасних театральних художників. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір* : матер. IX Всеукр. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрантів, м. Київ, 06 листоп. 2025 р. Київ : НАКККіМ, 2025. С. 407–408.

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Анастасія Варивончик, доктор мистецтвознавства, професор, Київський національний університет культури і мистецтв, професор кафедри дизайну і технологій. Оцінка позитивна, без зауважень.

Тетяна Божко, кандидат мистецтвознавства, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв, доцент кафедри графічного дизайну. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У роботі простежується певне перетинання понять «авангард», «неоавангард» та «нонконформізм», що подекуди ускладнює їх чітке розмежування.

2. У роботі основну увагу приділено творчості окремих провідних сценографів, тоді як регіональні особливості розвитку нонконформізму в українському театрі розглянути меншою мірою.

Катерина Юдова-Романова, кандидат мистецтвознавства, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв, доцент кафедри режисури та акторської майстерності. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Джерельна база дослідження переважно представлена мистецтвознавчими працями, тоді як архівні матеріали та свідчення безпосередніх учасників театрального процесу представлені обмежено. Крім того, поза увагою авторки залишилася проблематика проявів нонконформізму в українському театрі ляльок, що могло б додатково розширити дослідницький контекст роботи.

2. Потребує уточнення коректність окремих бібліографічних посилань і описів джерел. Зокрема, на с. 45 цитата, атрибутована П. Паві, супроводжується посиланням на джерело [191, с. 164], однак у списку використаних джерел під № 191 зазначено працю J. Dotú «Diccionario de términos y anécdotas teatrales», що унеможлиблює верифікацію цитати. Крім того, на с. 44 згадується праця П. Паві «Аналіз вистав» [204], тоді як під № 204 у списку використаних джерел подано інше видання — «Toward an Integrated Semiology» у «Dictionary of the Theatre: Terms, Concepts and Analysis», хоча «L'analyse des spectacles / Analyzing Performance: Theater, Dance, and Film» є окремою працею дослідника. Також потребує уточнення бібліографічний опис джерела № 67: «Клековкін О. Данило Лідер: Людина та її простір».

3. У тексті дисертації трапляються окремі одруківки та неточності в цитуванні. Зокрема, на с. 24 ім'я сценографа Давида Боровського помилково зазначено як «Дмитро Боровський», а на с. 154 ім'я сценографині Марії Левитської подано як «М. Левицька»; також на с. 24 наведено неточне цитування праці О. Ковальчук.

Рада Михайлова, доктор мистецтвознавства, професор, Київський національний університет технологій та дизайну, професор кафедри графічного дизайну. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Радянський нонконформізм, що являв собою незгоду, критичне сприйняття норм та панівних цінностей в тогочасному суспільстві, проявлявся через намір здолати догматичні стереотипи виявивши індивідуальну готовність митця відстоювати свою особисту позицію в творчості, складала сегмент

державної політики. Більш широке висвітлення зв'язків сценографічного нонконформізму з політичними процесами радянської доби, надало би дослідженню більшої історичної повноти.

2. Дослідження охоплює значний часовий період розвитку українського театру, що дає можливість проаналізувати його ретроспективу в аспектах світогляду, психології, суспільних рухів, філософії буття, підходів до постановки, культурно мистецьких завдань, пов'язаних з театром. При досить глибокому проникненні в такі аспекти театрального мистецтва, окремі етапи розвитку українського театру висвітлено нерівномірно, що бажано «вирівняти» в подальшій науковій роботі

3. У роботі недостатньо висвітлено взаємодію сценографа з режисером у процесі формування нонконформістського сценічного рішення.

Алла Гоцалюк, доктор філософських наук, професор, Київський національний університет будівництва та архітектури, професор кафедри філософії. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У дисертаційному дослідженні лише частково розглянути вплив західноєвропейських театральних тенденцій на формування українського сценографічного нонконформізму.

2. У дисертаційному дослідженні використовується поняття «дизайн сценічного простору» щодо театральних практик другої половини ХХ століття, що є дискусійним моментом, оскільки в означений період частіше застосовувався термін «сценографія».

Результати відкритого голосування:

«За» п'ять членів ради,

«Проти» немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Анастасії Єрмукановій** ступінь доктора філософії з галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 022 «Дизайн».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Анастасія ВАРІВОНЧИК